

संघीय संसद
प्रतिनिधि सभा
सार्वजनिक लेखा समिति

(सार्वजनिक लेखा र महालेखा परीक्षकको वार्षिक प्रतिवेदन)

बैठक संख्या- ५६

मिति २०७८/०५/२५

निर्णयहरू

१. उखु किसानले पाउनु पर्ने बक्यौता भुक्तानी तथा उखु लगायत अन्य फसलको समर्थन मूल्यका सम्बन्धमा अर्थ मन्त्रालय, उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय र कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयसँग छलफल गरी निम्न अनुसार निर्देशन दिने निर्णय गरियो:

क. उखु किसानले पाउनु पर्ने बक्यौता भुक्तानी एक महिनाभित्र गरी समितिलाई जानकारी गराउन उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय र कृषि तथा पशुपन्छी मन्त्रालयलाई निर्देशन दिने ।

ख. उखु लगायत अन्य कृषि फसलको समयमा नै समर्थन मूल्य तोक्न, रकम भुक्तानी समय तालिका निर्धारण गर्न, उखु किसानको समस्याको दीर्घकालीन समाधानका लागि तपशीलका व्यवस्थाहरू समेटी छुट्टै ऐन बनाएर कार्यान्वयनमा ल्याउन नेपाल सरकारलाई निर्देशन दिने :-

तपशील

भुक्तानी समयावधि १५ दिनभन्दा बढी नहुने व्यवस्था गर्ने, १५ दिन पछि १५ प्रतिशत थप ब्याज लाग्ने व्यवस्था गर्ने, उखु भण्डारणको लागि टहरा (Shed) को व्यवस्था गर्ने, चिनी मिललाई बैंकबाट प्राप्त हुने कर्जाको रकम सिधै किसानको खातामा जम्मा हुने व्यवस्था मिलाउने, विवाद समाधानका लागि ३ सदस्यीय मध्यस्थ आयोग गठन गर्ने व्यवस्था मिलाउने र बन्द रहेका चिनी मिलहरूलाई सुविधा उपलब्ध गराई सञ्चालनमा ल्याउने व्यवस्था मिलाउने ।

ग. सरकारले उखु किसानहरूलाई उपलब्ध गराउने २०७५/०२/१५ को अनुदान रकममा पुनरावलोकन गरी प्रोत्साहन कार्यक्रमहरू तथा उखु फसलको वृद्धिमा सहयोग पुऱ्याउन नेपाल सरकारलाई निर्देशन दिने ।

घ. समस्याग्रस्त चिनी उद्योगहरूको अनुगमन गरी चिनी उद्योगमा देखिएका समस्या समाधान गर्न र बन्द रहेका चिनी मिलहरू पुनः सञ्चालन गर्न नेपाल सरकारलाई निर्देशन दिने ।

२. मुलुकको वर्तमान आर्थिक अवस्थाका सम्बन्धमा देखापरेका समस्या समाधान गर्न निम्न अनुसारका सुझावहरू दिने निर्णय गरियो:

क. विदेशबाट अत्यधिक मात्रामा आयात हुने सुन, चाँदी, पेट्रोलियम पदार्थ, सवारी साधनका पार्टपूजा, कच्चा खाने तेल, आदिको नियन्त्रण गरी विदेशी मुद्राको घट्दो सञ्चितीलाई व्यवस्थापन गर्न नेपाल राष्ट्र बैंक तथा अर्थ मन्त्रालयलाई सुझाव दिने ।

- ख. राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरू, देशमा सञ्चालित अन्य विकासका पूर्वाधारका ठूला आयोजनाहरूको कार्यान्वयनमा तिव्रता दिई पूँजीगत खर्च वृद्धि गर्न कार्ययोजना बनाई कार्य गर्न नेपाल सरकारलाई सुभाब दिने ।
- ग. बैंकहरूको तरलता कम गर्न लामो समयदेखि रहेका धरौटीका रकमहरू वाणिज्य बैंकहरूमा पठाउन र तरलता सुलभका लागि अन्य उपायहरू अपनाउन सुभाब दिने ।
- घ. उद्योगहरूको क्षमताको आधारमा ती उद्योगहरूलाई सुपारी आयात गर्न दिने र अन्यको हकमा बजार खपतको अनुगमन तथा मूल्यांकन गरी नेपालको आवश्यकतानुसार मात्र सुपारी आयात गर्न सुभाब दिने । यसै गरी मरिच, मटर आदि आयातमा नियन्त्रण गर्न सुभाब दिने ।
- ङ. वाणिज्य बैंकहरूको ब्याजलाई केही हदसम्म नियन्त्रणका लागि नेपाल राष्ट्र बैंक मार्फत आवश्यक उपायहरू अपनाउन तथा आवश्यक परे हस्तक्षेप समेत गरी सन्तुलन कायम राख्न सुभाब दिने ।
- च. पेट्रोलियम पदार्थको अत्यधिक आयातलाई कम गर्न र विद्युत खपत बढाउन विद्युतीय चुलो, विद्युतीय सवारी साधन, कृषि, वन, सिंचाईमा प्रयोग हुने पम्प लगायतमा सहूलियतको व्यवस्था गर्न अर्थ मन्त्रालयलाई सुभाब दिने ।
- छ. भारतमा भन्दा नेपालमा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य कम हुँदा भारततर्फ अवैद्य तरिकाले चोरी पैठारी हुने र भारतबाट नेपाल आउने मालबाहक र अन्य सवारी साधनहरूले ठूलो मात्रामा पेट्रोलियम पदार्थ उपयोग गरी लैजाने भएकाले त्यसलाई नियन्त्रण गर्न भारतको उत्तर प्रदेश, बिहार, पश्चिम बंगाल र उत्तराखण्ड राज्यको मूल्यलाई समेत आधार मानी समान मूल्य कायम गर्न सुभाब दिने ।
- ज. वाणिज्य बैंकहरूको कर्जा लगानी स्प्रेड दर ३ प्रतिशतभन्दा कम हुने गरी व्यवस्था गर्न सुभाब दिने ।
- झ. लघु वित्त संस्थाहरूको उत्थानका लागि कर्जामा ब्याजदर निर्धारण, क्रेडिट रेटिङ, ऋण पत्र, क्रमिक वचत तथा वाणिज्य बैंकहरूबाट प्रवाह हुने थोक कर्जाको प्रिमियम सम्बन्धमा निम्नानुसारका सुभाब दिने :-
१. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले आफ्नो कर्जा लगानीको कम्तीमा ५ प्रतिशत विपन्न वर्गमा लगानी गर्नुपर्ने हालको प्रावधान रहेकोमा विपन्न वर्ग कर्जाको दायरामा विस्तार भई ती संस्थाहरू स्वयमले खुद्रा लगानी (Retail Lending) को रकम बढाएको अवस्था र सो रकमलाई समेत गणना गर्दा हाल विपन्न वर्ग कर्जाको कूल लगानी करिब ७ प्रतिशत भन्दा बढी भएकोले सो व्यवस्थामा संशोधन गरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले विपन्न वर्ग अन्तर्गत प्रवाह गरेको थोक कर्जा (Wholesale Loan) लाई ५ प्रतिशत भित्र समावेश गर्न आवश्यक नीतिगत व्यवस्था लागू गर्न उपयुक्त हुने ।
  २. खुद्रा कर्जा कारोवार गर्ने लघुवित्त संस्थाहरूको २०७८ कार्तिक मसान्तसम्म लगानीमा रहिरहेको कर्जा (Loan Outstanding) रु.३६० अरब रहेको देखिन्छ भने त्यसको ३५ प्रतिशत मात्र वचत निक्षेपले पूर्ति गरिरहेको देखिन्छ । यस्तो अंश २०७७ आषाढमा ४८ प्रतिशत रहेको र वचत निक्षेपको अंश घट्दै जानु तथा लघुवित्त संस्थाहरू वाणिज्य बैंकहरूको सापटीमा परनिर्भर हुँदै जानुमा यी संस्थाहरूले सदस्यहरूबाट मात्र वचत निक्षेप परिचालन गर्न पाउने र सदस्यहरू माफ्न लोकप्रिय क्रमिक वचत (Recurring Saving)

पछिल्लो समयमा खोल्न नपाउने व्यवस्था कारक तत्वको रूपमा देखिन्छ । तत्कालको लागि लघुवित्तका सदस्य ग्राहकहरूको छोटो अवधिको (५ वर्षे) क्रमिक वचत खाता खोल्न दिएमा वचतको अंश केही बढ्न गई लघुवित्त संस्थाहरूको तरलता व्यवस्थापनमा केही सहजता हुने भएकोले सो व्यवस्था लागू गर्न उपयुक्त हुने ।

३. लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूमा २२,६०८ कर्मचारीहरू कार्यरत रहेको अवस्थामा निजहरूको मासिक रूपमा तलब भत्ता तथा अन्य सुविधा भुक्तानी अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थामा निजहरूको वचत खाता मार्फत मात्र भुक्तानी गर्न सकिने व्यवस्था रहेको छ । कर्मचारीहरूको तलब भत्ता तथा सुविधा सम्बन्धित लघुवित्त वित्तीय संस्थामा नै कर्मचारी तलवी वचत खाता खोल्ने व्यवस्था भएमा तरलता व्यवस्थापनमा सहयोग पुग्ने भएकोले सो व्यवस्था लागू गर्न उपयुक्त हुने
४. हाल थोक कर्जा प्रदायक लघुवित्त संस्थाहरूले मात्र ऋणपत्र जारी गर्न पाउने व्यवस्था खुद्रा कर्जा कारोवार गर्ने लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूलाई पनि उपलब्ध गराइए स्रोतको विविधीकरण भई तरलता व्यवस्थापनमा केही हदसम्म सहयोग पुग्ने हुँदा सो व्यवस्था लागू गर्न उपयुक्त हुने ।
५. विपन्न वर्ग कर्जा अन्तर्गत वाणिज्य बैंकहरूबाट प्रवाहित हुने थोक कर्जामा निश्चित प्रिमियम दर नतोकिँदा खुद्रा कर्जामा जस्तै ५ प्रतिशतसम्म प्रिमियम लगाइरहेको अवस्था छ । प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा बढीमा २ प्रतिशत प्रिमियम दर भएको सन्दर्भमा विपन्न वर्ग अन्तर्गत प्रवाह हुने थोक कर्जाको दर अधिकतम एक प्रतिशतसम्म मात्र लिन पाउने व्यवस्था भएमा लघुवित्त संस्थाहरूले आफ्ना ग्राहकहरूलाई प्रदान गर्ने कर्जाको व्याजदरलाई वाञ्छित सीमाभित्र राख्न सकिने भएकोले सो व्यवस्था लागू गर्न उपयुक्त हुने ।
६. लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूले आफ्नो ग्राहकहरूलाई लगाउँदै आएको व्याजदरलाई वैज्ञानिक बनाउन अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्था जस्तै लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूले पनि आधार दरमा निश्चित प्रिमियम जोडी निर्धारण गर्न सक्ने व्यवस्था लागू गर्न उपयुक्त हुने ।
७. नेपाल राष्ट्र बैंकद्वारा क, ख, र ग वर्गका इजाजत पत्र प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी एकीकृत निर्देशिका, २०७८ मा रु.५० करोड वा सो भन्दा बढीको कर्जा उपभोग गर्ने ऋणीलाई कर्जा प्रवाह वा नवीकरण गर्दा ऋणी संस्थाको क्रेडिट रेटिङ एजेन्सीबाट गरिएको रेटिङलाई कर्जा मूल्यांकनको आधारको रूपमा लिनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । लघुवित्त वित्तीय संस्था नेपाल राष्ट्र बैंकबाट नियमन हुने संस्था भएकोले घ वर्गका लघुवित्त संस्थाहरूले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट कर्जा लिँदा वा नवीकरण गर्दा क्रेडिट रेटिङ गर्नुपर्ने व्यवस्थामा छुट हुने व्यवस्था गर्न उपयुक्त भएकोले यस सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था उपयुक्त हुने ।
८. अन्य वित्तीय संस्थाहरूबाट तथा बीमा कम्पनीहरूबाट कर्जा पाउने सम्बन्धमा नागरिक लगानी कोष, कर्मचारी सञ्चय कोष, बीमा कम्पनीहरूबाट समेत कर्जा पाउन सक्ने हाल भएको व्यवस्था उपयुक्त भएकोले यस सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था गर्ने ।

३. मल्टी डोनर ट्रष्ट फण्डको सहयोगमा सञ्चालित सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन सुधार कार्यक्रमबाट प्राप्त ल्यापटपहरू समितिका माननीय सदस्यहरू तथा समिति सचिवालयका

कर्मचारीहरूलाई वितरण गर्ने र त्यसमा व्यक्तिगत पासवर्ड तथा अन्य डकुमेण्टहरू हटाउन नसकिने हुँदा वैयक्तिक सूचनाको गोपनीयता सम्बन्धी हकको सुरक्षाको लागि फिर्ता गर्नु नपर्ने निर्णय गरियो ।

४. बेरुजु छलफल उपसमितिहरूमा तपशील अनुसार माननीय सदस्यहरू रहने गरी नौ (९) वटा उपसमितिहरू पुनर्गठन गर्ने:

क्र.सं.	मन्त्रालय/निकाय/सचिवालय/कार्यालय	मा. सदस्यहरूको नाम	पद
१	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय राष्ट्रपतिको कार्यालय	मा. धर्मशीला चापागाई	संयोजक
		मा. मोहन आचार्य	सदस्य
		मा. मैना कुमारी भण्डारी	सदस्य
२	अर्थ मन्त्रालय संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय परराष्ट्र मन्त्रालय संघीय संसद् सचिवालय	मा. राजेन्द्र कुमार के.सी.	संयोजक
		मा. प्रदिप यादव	सदस्य
		मा. शरत सिंह भण्डारी	सदस्य
३	कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय लोक सेवा आयोग न्याय परिषद्	मा. चक्रपाणी खनाल	संयोजक
		मा. विशाल भट्टराई	सदस्य
४	गृह मन्त्रालय रक्षा मन्त्रालय अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग	मा. रघुवीर महासेठ	संयोजक
		मा. तेजुलाल चौधरी	सदस्य
		मा. गोकुल प्रसाद बाँस्कोटा	सदस्य
५	सर्वोच्च अदालत भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय भूमिसुधार, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय उपराष्ट्रपतिको कार्यालय	मा. पार्वती कुमारी बिशुन्के	संयोजक
		मा. धन बहादुर बुढा	सदस्य
		मा. मोहम्मद इशतियाक राई	सदस्य
६	राष्ट्रिय योजना आयोग शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय महालेखापरीक्षकको कार्यालय	मा. पार्वता डि.सी. चौधरी	संयोजक
		मा. अमनलाल मोदी	सदस्य
		मा. राजेन्द्र प्रसाद गौतम	सदस्य
७	निर्वाचन आयोग स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	मा. कृष्णलाल महर्जन	संयोजक
		मा. यज्ञ बहादुर बोगटी	सदस्य
८	सहरी विकास मन्त्रालय राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय	मा. चन्दा चौधरी	संयोजक
		मा. मिना सुब्बा	सदस्य
९	खानेपानी मन्त्रालय वन तथा वातावरण मन्त्रालय महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय	मा. सूर्य प्रसाद पाठक	संयोजक
		मा. गंगा बहादुर तामाङ	सदस्य